

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Biennii Peripatetici

Complectens Quæstiones Logicales Una Cum Institutionibus Dialecticis Ad Antiquorum Recentiorumque Mentem Resolutas, Nec Non Juxta Modernam Scholarum Peripateticarum Methodum Elaboratas & Explicatas

Kretz, Marquard

Herbipoli, 1749

Articul. II. De genere Logicæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52248](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52248)

sylogismo scientifico agit seu demonstratione. Vel est *Topica*, quæ per infallibiles regulas docet intellectum in materia probabili conclusionem quoad materiam quidem probabilem, quoad formam verò certam & evidentem deducere. Vel est *Sophistica*, quæ docet infallibiliter syllogismum falsum dignoscere, ejusque fallacias detegere.

ARTICULUS II.

De Genere Logicæ.

3. **H**Oc & sequentibus articulis in essentiam Logicæ accuratiùs inquiretur: quia verò rei cujuslibet essentiam duo constituunt, Genus nimirum & Differentia; hinc investigabitur primò, quodnam sit genus Logicæ? quæ ejus differentia sit, postea tradetur. Hic porrò velim observes, statum quæstionis non esse de genere remoto; an scilicet Logica sit ens, sit qualitas, accidens, habitus? de hoc enim nemo dubitat. Status igitur quæstionis est de genere proximiorè Logicæ: an secundum omnes partes suas Analyticam, Topicam & Sophisticam sit virtus, sit ars, sit scientia? quæstioni huic tribus sequentibus §§. satisfiet.

§. I.

An Logica sit Virtus Intellectualis?

4. *Nota.* Virtus in genere est optima dispositio potentia ad proprium opus. Ita Aristoteles 6. Ethic. cap. 1. Dicitur 1. *Optima dis-*

8 DE PROLEGOMENIS LOGICÆ.

positio: id est, habitus sive qualitas constanter inhaerens potentiae, eamque facilitans in ordine ad operationes. Dicitur 2. *ad proprium opus*: id est ad opus perfectum, optimum & congruens potentiae, in qua virtus residet. Alia est moralis, alia intellectualis. *Moralis est*, quae perficit voluntatem & mores, pertinetque ad Ethicam, v. g. Temperantia, Fortitudo &c. *Intellectualis* vel virtus mentis est, quae perficit intellectum, eumque disponit ad optimum, id est, *verum*: verum enim est optimum intellectus, sicut bonum est optimum voluntatis.

5. *Dico*. Logica est virtus intellectualis secundum omnes suas partes. *Prob.* Habitus inclinans intellectum ad optimum, scilicet verum, est virtus intellectualis: *atqui* Logica secundum omnes suas partes est talis habitus; ergo secundum omnes suas partes est virtus intellectualis. *Prob. min. per partes.* Imprimis *Analytica* per regulas suas infallibiles inclinatur intellectum, ut per conclusiones certas & infallibiles semper attingat verum & nunquam fallatur, ergo haec est talis habitus. *Antecedens prob.* Si *Analytica* sive *Logica* demonstrativa non haberet regulas infallibiles, per quas inclinaret intellectum infallibiliter ad verum, ergo nulla daretur scientia. Sequela falsa est, ergo & id, unde sequitur. *Prob. Sequela*: primo ipsa *Logica* non foret scientia; quia deficientibus regulis infallibilibus & certis, scientem reddere certum de sua demonstratione non posset, id quod tamen ad scientiam necessario requiritur. Deinde nec reliquæ

liquæ scientiæ essent verè tales: cum enim illæ demonstrationum suarum certitudinem, veritatemque formæ à Logica mutuuntur, ab ea non accipient, quod ipsa non habet. *Secundò* Logica *Topica* & *Sophistica* sunt habitus inclinantes ad optimum. *Prob.* Topica per regulas infallibiles docet intellectum in materia probabili conclusionem quoad materiam quidem probabilem, quoad formam verò certam & evidentem deducere. *Sophistica* autem instruit intellectum, per regulas certas & infallibiles cognoscere & evitare syllogismorum fallacias, & sic saltem negativè disponit ad verum; ergo sunt habitus inclinantes ad optimum intellectûs. *Ant. prob.* Topica docet, quod syllogismus constans medio probabili probabiliter tantùm concludat; Sophistica verò docet v. g. quod syllogismus constans quatuor terminis non concludat. Quod utrumque æquè certum ac evidens est, quàm hoc, quod syllogismus demonstrativus concludat evidenter. Nam sicut ea, quæ sunt evidenter eadem uni tertio, sunt evidenter eadem inter se; sic etiam quæ sunt probabiliter aut inadæquatè eadem uni tertio, sunt probabiliter aut inadæquatè eadem inter se.

6. *Objic.* 1. Virtus ex D. Th. 2. 2. q. 55. est bona qualitas mentis, quâ nemo malè utitur: sed multi malè utuntur Logicâ; ergo non est virtus. R. D. maj. quâ nemo malè utitur ex intentione & directione virtutis C. ex propria malitia N. malus usus virtutis rectiùs dicitur abusus seu aberratio à virtute; mirum autem non est errare illum, qui aberrat.

7. *Obj.* 2. Juxta Aristotelem 7. *Physic. text.* 17. virtus est dispositio perfecti ad optimum: sed Logica non est talis dispositio: ergo. *Min. prob.* alias omnes Logici essent optimi, quod tamen falsum esse experientia jam sæpè docuit. *R. D. probat. min.* Omnes Logici essent optimi perfectione morali N. perfectione Logicæ C. negavi Logicos semper optimos esse perfectione morali, nimirum ex directione Logicæ, quæ perfectionem moralem nec complectitur nec intendit; illam tamen non excludit: nihil proinde repugnat, Logicos esse optimos etiam quoad perfectionem moralem ex directione alterius virtutis scilicet Ethicæ. Adverte prætereà: in definitione Aristotelica virtutis modò allatâ τὸ *dispositio* significat qualitatem permanentem seu habitum. Τὸ *Perfecti* non significat subjectum jam antecedenter esse perfectum; sed formaliter perfectum reddi in lineâ virtutis per ipsam virtutem. Vel, ut alii interpretantur, indicat subjectum debere esse perfectum physicè, non autem Logicè. Τὸ *Optimum* non intelligendum est simpliciter, sed in lineâ virtutis logicæ, & ad finem virtuti huic præfixum.

Inst. 1. Multi Logici errant in definiendo, dividendo & argumentando: ergo non omnes sunt perfecti perfectione logicâ. *R. D. ant.* errant ratione materiæ C. ratione formæ, *subdist.* errore proveniente à regulis Logicæ vel ex ejus intentione, N. errore proveniente ab ignorantia hominis necdum penetrantis regulas Logicæ, & præter ejus intentionem C.

Inst.

Inst. 2. His præmissis ad regulas Logicæ factis: *Nulla planta est rationalis; omnis homo est planta.* Logica inclinatur ad assensum huic conclusioni falsæ dandum: ergo *nullus homo est rationalis.* Ergo Logici errare possunt errore proveniente à regulis Logicæ, & ex ejus intentione. R. D. ant. Logica inclinatur ad dictam conclusionem ratione formæ, quæ bona est, C. ratione materiæ. N. Minorem ratione materiæ falsam deberet negare intellectus, & ad conclusionem falsam non inclinaretur.

Inst. 3. Logica tradit regulas de sophismate; sed hæc certè non inclinant ad verum; ergo. R. D. maj. tradit regulas de sophismate faciendo, N. de eo vitando & cognoscendo C. sophisma non est opus Logicæ, sed Logici aut Sophistæ.

3. *Obj. 3.* Logica Topica disponit ad actus tantum probabiles; sed hi sunt sæpè falsi; ergo saltem Topica disponit ad falsum. R. D. maj. disponit ad actus probabiles ratione materiæ. C. Ratione formæ N. & sic distinctâ minore, Conf. forma in probabilibus æquè evidens & infallibilis est, ac in evidentibus & analyticis: quod autem syllogismi topici subinde fallant ratione materiæ, hoc Logicæ per accidens est.

Inst. 1. Ergo Logica topica & sophistica erunt æquè virtus ac Analytica. R. D. illat. Quoad id, quod primariò respiciunt & intendunt. C. Quoad id, quod secundariò respiciunt, & intendunt. N. Logica Topica & Sophistica, utraque habitualis, respiciunt prima-

ma-

mariò, & intendunt veritatem logicam, sicut etiam analytica. Quod autem topica verferur in probabilibus ratione materiæ, hoc illi secundarium est, quod in decursu Logicæ adhuc meliùs intelliges.

Inst. 2. Habitus & actus specificantur ab objectis, ergo si objectum Topicæ est probabile & sæpe falsum, etiam habitus topicus erit tantum probabilis & sæpe falsus. R. D. ant. Specificentur ab objectis, i. e. debent participare omnia prædicata objectorum N. i. e., debent saltem unum aut alterum participare C. si enim habitus & actus deberent omnia prædicata participare ab objectis, ergo si objectum cognitionis sit corpus, etiam cognitio deberet esse corpus.

9. *Collige* 1. Thesis hæc intelligenda tantum est de Logica habituali; nam actualis, actus virtutis est, non ipsa virtus. 2. Logica non est fides humana, quia hæc est assensus propter auctoritatem loquentis: Logica verò nititur infallibilitate suarum regularum. 3. Logica non est opinio; hæc enim nititur motivis probabilibus cum formidine de opposito. Logica autem nititur motivo infallibili regularum. Nec obstat, quod in Logica multa asserantur tantum probabiliter. V. g. Logicam esse scientiam purè practicam &c. Nam ejusmodi asseriones potius fiunt à Professoribus Logicæ, quàm ab ipsa Logica.

§. II.

An Logica sit Ars?

10. *Noca* 1. Probatum hucusque est Logicam esse virtutem intellectualem; modò indagandum, qualis virtus mentis sit Logica: nam à Philosopho virtutes mentis assignantur quinque: *Prima* est *Habitus primorum principiorum*, versans in iis, quæ demonstrari non possunt, sed cognitione simplici comprehenduntur; alio nomine vocatur *Intelligentia*. Hac imbutus intellectus facile assentitur primis principiis, quæ à Philosophis vocantur *Propositiones primæ*, effata, placita, ἀξιώματα; qualia sunt: *Impossibile est, idem simul esse & non esse. Totum est majus sua parte &c.* *Secunda* est *Sapientia*, quæ est cognitio rerum per causas altissimas & universalissimas, substantias scilicet à natura abstractas, quales sunt, Deus & Angeli. Discrepat ab intelligentia, quòd sit ratiocinatrix: à scientia, quòd ex causis altissimis aliquid colligat; scientia verò ex proximis. *Tertia* est *Prudentia*: hanc Aristoteles 6. *Ethic.* cap. 4 sic definit: ἐξίς μετὰ λόγῳ ἀληθῆς πρακτικὴ πρὸς τὰ ἀνθρώπων ἀγαθὰ καὶ κακὰ, i. e. *Habitus rectà cum ratione activus, in iis versans, quæ homini sunt bona vel mala.* *Quarta* est *Scientia*; éstque cognitio certa & evidens per causas: hanc definitionem Arist. 6. *Ethic.* cap. 3. sic exprimit: ἐμπροσγωσκομένων πᾶσα διδασκαλία: ex præcognitis omnis doctrina. *Quinta* est *Ars*; hæc ex Arist. 6. *Ethic.* c. 4. est habitus verà

verà

verâ cum ratione factivus; ἔξις μετὰ τῆς λόγου ἀληθείας ποιητική. Dicitur *habitus*, i. e. facilitas. Dicitur *verâ cum ratione*, i. e. juxta regulas rationi conformes. Dicitur *factivus*, i. e. qui efficit opus præscindendo, an illud sit in-vel externum. Distinguitur tamen hîc τὸ factivus ab activo; *Activum* enim Arist. tribuit prudentiæ, vultque idem esse ac electivum. *Factivum* verò tribuit arti, vultque idem esse ac operativum.

11. *Nota 2.* Artes aliæ liberales sunt & internæ; Mechanicæ, externæ & illiberales aliæ. *Liberales & internæ* sunt, quæ libero homine dignæ præcipuè perficiunt intellectum, nec post se opus externum corpore elaboratum relinquunt. *Illiberales, mechanicæ & externæ* sunt, quæ versantur circa opus externum corpore elaboratum. His prænotatis status quæstionis est; an Logica sit ars, eaque liberalis & interna?

12. *Dico.* Logica est talis ars. Ratio est, quia Logicæ convenit definitio artis internæ n. 10. & 11. allata. *Prob.* Logica est habitus juxta regulas suas rationi conformes effectivus definitionis, divisionis, argumentationis, & quidem internæ; cum Logica finem suum in ejusmodi operatione interna perfectè acquirat; ergo Logicæ convenit definitio artis internæ. *Confirmatur* 1. Operationes mentis sunt factibiles, dirigibiles, quia possunt esse vel non esse, benè vel malè fieri; ergo debet dari habitus ipsarum directivus: sed alius assignabilis non est, quàm Logica; ergo. *Confirm.* 2. autoritate D. Th. qui

qui I. 2. q. 57. a. 3. ad 3. Logicam annumerat artibus, ipsamque artium artem appellat.

13. *Objic.* 1. Logica est scientia: ergo non est ars. *Prob. conf.* Habitus scientiæ & habitus artis teste Arist. sibi opponuntur; ergo si Logica est scientia, non erit ars. *R. D. Ant. prob.* Habitus scientiæ speculativæ & habitus artis sibi opponuntur C. habitus scientiæ practicæ & habitus artis sibi opponuntur: *Subd.* & habitus artis liberalis internæ N. illiberalis & mechanicæ C. Disparitas autem est; quia ars mechanica versatur circa opus externum; ars autem interna versatur circa opus internum, sicut scientia practica, qualis est Logica.

Inst. Logica versatur circa syllogismos & definitiones vocales: sed hæ sunt opus externum; ergo. *R. N. maj.* hæc non sunt opus Logicæ, sed Logici vel discipulis, vel docentis. Nam etiam mutus, perfectus esse posset Logicus.

14. *Objic.* 2. Arist. L. 2. *Ethic. c. 4* ait: de naturalibus actibus non dari artem, nec regulam; ergo Logica nequit dici ars dirigens operationes mentis, cum hæ sint actus naturales. *R.* Explico Arist. cum dist. de naturalibus actibus eodem semper modo se habentibus, quales sunt auditiones &c. non datur ars C. de actibus naturalibus, qui patiuntur varietatem, quales sunt in intellectu, qui veri & erronei esse possunt N.

15. *Objic.* 3. Ars ex Arist. L. 3. *Ethic. cap. 3.* consultat: sed Logica non consultat, cum ejus objectum aliter esse non possit; ergo. *R. I. Arist.*

Arist. 2. Phys. c. 8. ait, artem non consultare. R. 2. D. maj. Ars omnis consultat N. aliqua, quæ nimirum à variabilibus rerum circumstantiis & eventu dependet; v. g. Medica, Navigatoria, prout ipse Arist. loc. cit. advertit C.

16. *Observa* 1. Habitus activus non distinguitur à factivo per hoc, quod ille versetur circa opus internum; hic verò circa externum: sed per hoc, quod activus versetur circa actus voluntatis, quoad ea, quæ bona vel mala sunt hominis: Factivus autem circa actus intellectûs sive tres mentis operationes. 2. Ars accuratiùs dividitur in artem strictissimè, strictiùs, & strictè dictam. *Strictissimè* talis est, quæ transit in materiam externam, & sensibile opus relinquit; ut ars ædificatoria. *Strictiùs* dicta est, quæ agit in potentiam motricem, sed non relinquit opus sensibile, ut ars citharizandi. *Strictè* talis est, quæ dirigit operationes mentis absque eo, quod agat in potentiam motricem, & opus externum relinquat, ut Logica. 3. Quando igitur Arist. distinguit artem à natura per hoc, quòd natura sit principium motûs in eo, in quo est; ars autem extra eum, in quo est; distinguit artem tantùm inadæquatè sumptam à natura: ars enim ut sic abstrahit ab eo, quòd effectus ejus sit in-vel externus; adhuc tamen distinguitur à natura, quòd natura sit principium primarium, ars secundarium; natura sit principium congenitum & physicum, ars verò acquisitum & morale.

§. III.

An Logica sit Scientia, & an Practica, an Speculativa?

17. *Nota 1.* Scientia in genere est cognitio reddens intellectum certum. Alia est scientia *strictissime* sumptâ, quam Arist. *speculativam* appellat, & est cognitio demonstrativa deducta per causas certas & infallibiles, ex fine intrinseco scientiæ sistens in nuda objecti sui contemplatione. Alia est scientia *minus strictè talis*, sive *Practica*. Hæc est cognitio certa & evidens per causas tendens in objectum operabile modo operabili, & quidem ex fine intrinseco scientiæ. Porro scientia dividitur in actualem & habituales. *Actualis* est cognitio certa & evidens per causas. *Habitualis* est facilitas ad cognitiones certas & evidentes eliciendas inclinans. Nascitur hæc facilitas ex frequentatis actibus scientificis.

18. *Nota 2.* *Cognitio practica* sive actus practicus est ille, qui dirigit ad effectum operationis, nec sistit in nuda objecti contemplatione. Differt à cognitione speculativa, non quod simpliciter proponat objectum operabile, aut modum tale objectum faciendi; nam hoc etiam cognitio speculativa præstare potest: sed quod ex modo tendendi sibi intrinseco ita objectum proponat, ut inclinet ad illius effectum. *Objectum practicabile* est opus illud, quod capax est directionis. *Praxis* est ipsa actio sive productio operis facta ex directione cognitionis practiciæ.

B

Por-

Porro actus practicus vel est practicus *in actu secundo*, qui actu practicat, vel dirigit suum objectum. Vel est practicus *in actu primo*, qui actu non practicat, ex fine tamen scientiæ ordinatur ad praxin. His positis, *status quæstionis* est imò. An Logica actualis sive omnes regulæ Logicæ tam Analyticæ, quàm Topicæ & Sophisticæ sint cognitiones deductæ per causas? vel an sint scientia actualis? 2dò. An Logica habitualis sit habitus ad ejusmodi cognitiones inclinans, possitque suas regulas demonstrare? vel an sit scientia habitualis? 3tiò. An omnes regulæ Logicæ ex fine intrinseco tendant ad praxin? sive an Logica sit purè practica vel non?

19. *Dico 1.* Omnes regulæ Logicæ tam Analyticæ, quàm Topicæ & Sophisticæ sunt scientia actualis. *Prob.* Illi actus sunt scientia actualis, qui deducti sunt per causas, sive ex præmissis certis & evidentibus; sed omnes actus dirigentes Logicæ Analyticæ, Topicæ & Sophisticæ deducti sunt per causas: ergo. Major continet definitionem scientiæ actualis. Minor probabitur solutione objectionum, in quibus variarum regularum deductiones leges.

20. *Dico 2.* Logica habitualis est scientia habitualis. Ratio est: quia actus dirigentes Logicæ, à quibus generatur, & ad quos de nuò inclinatur, sunt scientia actualis, ut *num.* 19. probatum est, & adhuc probabitur; ergo etiam Logica habitualis erit scientia habitualis. Nam tales sunt habitus, quales sunt actus. *Confir.*
Si

Si Logica habitualis non foret scientia, nulla alia facultas esset scientia; cum nulla evidenter ostendere posset, se rectè & infallibiliter concludere.

21. *Obj. I.* Regulæ Logicæ non possunt demonstrari; ergo Logica non est scientia. *Prob. ant.* Regula *Divisionis* est: Divisum debet plus continere, quàm singula membra dividenda. Regula *Syllogismi* est: Syllogismus tres tantùm terminos habere debet. Regula *suppositionum* est: Prædicatum propositionis negativæ semper supponit distributivè. Regula *subalternarum* est: Ex veritate subalternantis sequitur veritas subalternatæ. Regula *Oppositarum* est: Contrariæ in nulla materia possunt esse ambæ veræ. &c. Sed hæ regulæ demonstrari non possunt; ergo. *R. N. min.* Regulam *Divisionis* sic demonstro: Totum debet in se plus continere, quàm singulæ partes seorsim spectatæ: sed divisum est totum, membra dividenda sunt partes; ergo Divisum debet plus continere, quàm singula membra dividenda. Regulam *Syllogismi* sic: Syllogismus est oratio, in quâ duo termini inter se identificantur in conclusione, quia iidem termini sunt identificati uni tertio in præmissis; sed ad hoc tres tantùm termini requiruntur; ergo. Regulam *Suppositionum* sic: Si prædicatum propositionis negativæ non supponeret distributivè, ergo prædicatum hujus propositionis: *Homo non est lapis*; Pro aliquo lapide non supponeret, consequenter simul vera esse posset hæc propositio contradictoria: *Homo est ali-*

quis lapis. Sed hoc implicat; ergo. Regulam *subalternarum* sic: quidquid verè affirmatur de termino universali universaliter sumpto, etiam verè affirmatur de contentis sub eo; sed ex supposito in alternante verè aliquid affirmatur de termino universali universaliter sumpto; ergo etiam in subalternata aliquid verè affirmatur de termino particulari sub universali contento. Regulam *Oppositarum* sic: Idem nequit simul esse & non esse; sed hoc contingeret, si ambæ contrariæ simul essent veræ; ergo.

Inst. Saltem demonstrari non possunt regulæ Topicæ, qualis est: ex præmissis probabilibus sequitur conclusio tantum probabilis. Nec regulæ Sophisticæ, qualis est: syllogismus sophisticus nihil concludit. R. N. Regulam Topicam sic deduco: Ex causa probabili sequitur effectus tantum probabilis; sed præmissæ probabiles sunt causa, conclusio est effectus; ergo. Regulam sophisticam sic demonstro: Syllogismus, in quo non servatur *dictum de omni*, vel *dictum de nullo*, vel hoc principium. *Quæ sunt eadem uni tertio sunt eadem inter se*: nihil concludit: sed hæc non servantur in syllogismo sophistico: ergo.

22. *Obj. 2.* Non omnes regulæ Logicæ sunt infallibiles; ergo Logica non est scientia. *Prob. ant.* Regula Logicæ est: *Ex puris negativis nihil sequitur*: sed hæc fallit: ergo. *Prob. min.* Ex puris affirmativis aliquid sequitur; ergo etiam ex puris negativis. R. N. *ult. conf.* Disp. est. In puris affirmativis servatur principium

cipium directivum metaphysicum: *Quæ sunt eadem uni tertio &c.* Item servatur principium universale logicum: *Dictum de omni*, quod regulat syllogismos affirmativos. Sed in puris negativis non servatur *dictum de nullo*, quod dirigit syllogismos negativos, & vult, ut medium saltem cum uno extremorum conveniat; quia non valet hoc principium: *Quæ diversa sunt cum uno tertio, diversa sunt inter se.* Nam duæ lineæ palmares diversæ à bipalmari, non sunt diversæ inter se. Ut intelligas principia hæc allegata adverte sequentia: sensus principii directivi metaphysici est hic: quæ à parte rei sunt eadem in aliquo tertio adæquatè & distributivè sumpto, sunt eadem inter se. Dicitur 1. à *parte rei*; quia si solâ nostrâ ratione conveniunt in uno tertio, sicut homo & brutum in animali; non ideò erunt eadem inter se. Dicitur 2. *adæquatè*: hinc quia anima & corpus sunt tantùm inadæquatè eadem cum homine, non sunt eadem inter se. Dicitur 3. *Distributivè*: aliàs syllogismus de medio communi, propter medium non distributum erit vitiosus, ut hic: *Omnis homo est animal; omne brutum est animal; ergo omne brutum est homo.* *Dictum de omni* habet hunc sensum: quidquid dicitur de termino communi universaliter sumpto, dici potest de quovis contento sub illo. *Dictum de nullo* sic explicandum est: quidquid negatur de termino communi universaliter sumpto, idem negari potest de quovis contento sub illo.

Inst. 1. Hæ sunt meræ negativæ : *Qui non moritur in gratia , non venit in cælum ; sed latro impænitens non moritur in gratia ; ergo non venit in cælum.* Sed ex his aliquid sequitur ; ergo. *R. N. maj.* minor enim est affirmativa ; & quia totus terminus medius bis poni debet in præmissis, hinc sic exponenda est : *Latro impænitens est is, qui non moritur in gratia ; cum major faciat hunc sensum : Is qui non moritur in gratia &c.*

Inst. 2. Hic est syllogismus merè negativus, in quo medium totum bis ponitur : *Nulla planta est lapis ; sed nullum brutum est planta ; ergo nullum brutum est lapis.* Sed ex hoc aliquid sequitur ; ergo. *R. D. min.* aliquid sequitur vi materiæ & per accidens C. vi formæ & per se N. nimirum principia n. 22. allata non servantur. adhæc dari potest syllogismus similis figuræ & formæ falsus, v. g. *nulla planta est rationalis ; sed nullus homo est planta ; ergo nullus homo est rationalis.* Ut autem conclusio sit bona formaliter, nullus syllogismus similis formæ dabilis sit, necesse est, cujus conclusio sit falsa.

23. *Obj. 3.* Hæc regula : ex puris particularibus nihil sequitur, est falsa. *Prob.* Ex hoc syllogismo : *Aliquod animal est bipes Petrus est aliquod animal ; ergo Petrus est bipes.* Aliquid sequitur. Ergo. *R. D. ant. prob.* Aliquid sequitur ratione materiæ, C. ratione formæ. N. En syllogismum similem falsum : *Aliquod animal est bipes ; equus est aliquod animal ; ergo equus est bipes.* Vitium autem in syllogismis puris parti-

parti-

particularibus est, quia medium non distribuitur in præmissis, consequenter cum neutro extremo jungitur adæquatè: hinc etiam non est ratio, cur extrema in conclusione jungantur inter se. Et hæc simul ratio est, cur medium in una saltem præmissarum debeat distribui. Si verò in syllogismo particulari una propositio sit affirmativa, negativa altera, medius terminus distribuetur; sed non extrema; quorum tamen unum in conclusione negativa distribuetur; consequenter peccabitur in hoc ultimo casu contra illam regulam: *nil debet distribui in conclusione, quod non erat distributum in præmissis*; aliàs procedetur à particulari ad universale, quod non valet.

Inst. Ex puris singularibus aliquid sequitur; ergo etiam ex puris particularibus. R. N. C. Disp. est: quia in singularibus terminus medius sumitur secundum totam suam latitudinem, i. e., pro omni eo, pro quo potest sumi. Deinde sumitur etiam in eadem semper significatione. Denique servatur principium: *quæ sunt eadem uni tertio &c.* Sed hæc non observantur in puris particularibus. Vide n. 23.

24. *Obj.* 4. Saltem regulæ conversionum sunt falsæ. *Prob.* Hæc est regula: *Propositio universalis affirmativa nequit converti simpliciter, sed per accidens.* Sed hæc falsa est; ergo. *Prob. min.* Hæc est universalis affirmativa: *omnis homo est rationalis.* Sed hæc benè convertitur simpliciter sic: *Omne rationale est homo.* Ergo. R. D. ult. min. Benè sic convertitur per accidens.

& ratione materiæ, C. per se & ratione formæ. N. Ecce similem conversionem falsam: *Omnis homo est animal; ergo omne animal est homo.* Proceditur nimirum à non distributo ad distributum. Pro conversione legitima observa sequens carmen.

Feci simpliciter convertitur, *Eva* per Acci;

Asto per Contra: sic fit conversio tota.

Quibus in versibus memoriæ altissimè imprimas verba: *Feci, Eva, Asto,* & vocales in eis contentas, scilicet *A. E. I. O.* quarum significatio sequentibus versibus comprehenditur:

Asserit A, negat E, sed universaliter ambæ.

Asserit I, negat O, sed particulariter ambo.

25. Ex his versibus collige I. Propositio universalis affirmativa benè convertitur & per accidens & per contrapositionem; non verò simpliciter; ex ratione n. 24. data. II. Universalis negativa convertitur & simpliciter & per accidens; non tamen per contrapositionem saltem universaliter. Unde non valet hæc conversio: *Nullus homo est lapis: ergo nullum non lapis est non homo.* Poterit tamen converti per contrapositionem particulariter sic: *ergo aliquod non lapis non est non homo.* III. Particularis affirmativa nequit converti per accidens, nec per contrapositionem; sed tantum simpliciter. IV. Particularis negativa tantum convertitur per contrapositionem. Conversiones modò citatæ à Dialecticis sic describuntur: Conversio per *Contrapositionem* est, quando servatâ eâdem quantitate propositionis extrema ejus in se invicem

cem permutata infinitantur, i. e. præfigitur iis particula infinitans *non*. Conversio per *Accidens* est, quando mutato subjecto in prædicatum, & vicissim, etiam propositionis quantitas mutatur. Conversio *Simplex* est, quando mutatur quidem subjectum in prædicatum, & vicissim, servatâ tamen eâdem propositionis quantitate.

26. Pro solutione plurium vitiosarum Conversionum observa sequentem conversionis definitionem numeris distinctam: *Est mutatio* 1. *totius ejusdemque subjecti*, 2. *in totum idemque prædicatum*, 3. *quoad rectos tantum*, 4. *manente eâdem copulâ & qualitate propositionis*. Horum si unum desit, vitiosa erit Conversio. Hinc fallunt Conversiones sequentes: *Omnis juvenis erit senex*; ergo *aliquis senex erit juvenis*, ex defectu numeri 1. & 2. *Abraham genuit Isaac*; ergo *Isaac genuit Abraham*, ex defectu numeri 3. *Aliquod genus est animal*; ergo *aliquod animal est genus*, ex defectu num. 1. & 2. &c. Ut autem bonæ sint hæc & similes Conversiones, propositiones convertentes debent sic poni: Ergo *aliquod futurum senex est juvenis*. Ergo *gignens Isaac est Abraham*. Ergo *animal abstractum est aliquod genus*; quia propositiones convertæ sic expnuntur: *Omnis juvenis est futurus senex*. *Abraham est gignens Isaac*. *Aliquod genus est animal abstractum*.

27. *Objic. 5.* Saltem hæc regula Oppositio-
num: *Contradictoria non possunt simul esse vera & falsa*, fallit. *Prob.* Hæc sunt propositiones

contradictoriæ: *Omnis miles est exercitus, aliquis miles non est exercitus.* Sed utraque hæc vera est; ergo. R. N. quòd sint contradictoriæ; quia non sunt affirmativæ & negativæ de eodem eodem modo sumpto; sed mutatur suppositio in *no* miles, ut examinanti patebit. Plura de oppositionibus tradam ex professo infra in tract. 2. de Judicio. Item de regulis syllogisticis in tract. 3. de Discursu.

28. *Objic. 6.* Arist. scientiam dicit cognitionem rei necessariæ per causam; ergo objectum scientiæ debet esse necessarium. Sed objectum Logicæ non est necessarium, sed contingens; ergo Logica non est scientia. R. D. *Subjumpt.* Objectum Logicæ non est necessarium quoad essentiam, i. e. quoad connexionem prædicatorum, quæ Logica de eo affirmat, N. quoad existentiam, i. e. ut actu ponatur C. prius requiritur ad scientiam, non posterius. *Si ais* essentiam & existentiam non distingui: R. D. non distinguuntur quoad rem C quoad statum, sive ipsam positionem extra causam N. Hic autem status existentiae licet non sit necessarius; necessarium tamen est, ut Definitio v. g. sive existat, sive possibilis sit, sit oratio explicans naturam rei.

Inst. 1. Essentia definitionis v. g. pendet à nobis; ergo est contingens. R. D. Ant. Pendet à nobis quoad actualem existentiam C. quoad essentiam, *Subd.* secundum id, quod dicit primò intentionaliter N. secundum id, quod dicit secundò intentionaliter C. nimirum quælibet

libet definitio dicit genus proximum & differentiam ultimam, quæ secundùm significationem suam intentionalem utique pendent à nobis.

Inst. 2. Si essentia definitionis est necessaria; ergo etiam est necessariò vera; ergo frustraneæ sunt regulæ de ea faciendæ. *R. D. ult. conf.* si esset necessariò vera independenter à regulis Logicæ C. cùm sit necessariò vera dependenter ab iis N.

Inst. 3. Quod dirigitur à Logica, debet esse indifferens, ut benè vel malè fiat; sed essentia definitionis ex supposito necessaria, non est sic indifferens; ergo etiam non dirigitur à Logica. *R. D. Maj.* debet esse indifferens positivè N. negativè saltem C. i. e. ut objectum dirigatur à Logica, necesse non est, ut benè vel malè fieri possit, dum fit; sed sufficit, quod nondum sit directum. Sicut opera Dei diriguntur ab ejus sapientia, quin benè vel malè fieri possint. Poteris etiam ita distinguere Maj. debet esse indifferens quoad se N. quoad nos C. i. e. à nostro intellectu fieri potest v. g. definitio vera vel falsa: sed ne fiat falsa, intellectus tanquam causa dirigitur à regulis Logicæ.

29. *Objic. 7.* Objectum Logicæ sunt singularia; sed de singularibus non agunt scientiæ; ergo Logica de singularibus agens non erit scientia. *R. D. Maj.* Sunt singularia, & Logica versatur circa illa ut singularia, & per medium singulare N. versatur circa illa per medium universale, i. e. per regulas generales C. & sic dist. *min. N. C.* v. g. hæc regula: *Definitio debet constare*

stare

stare genere proximo & differentiâ ultimâ, non dicit, quòd hæc vel illa definitio in particulari debeat constare genere proximo &c. sed omnes definitiones.

30. *Objic. 8.* Logica est modus sciendi; ergo non est scientia. R. N. C. Quando Arist. ait: *absurdum est quæverere scientiam simul & modum sciendi.* Loquitur de modo sciendi distincto: Logica autem est modus sciendi indistinctus, cum sit scientia, & simul modus sciendi infallibilis alias scientias.

31. *Quæres:* Quomodo Logica possit esse scientia, & omnes ejus actus dirigentes possint deduci ex demonstratione, cum ipsam demonstrationem Logica invenerit? R. Id colligitur ex Genesi Logicæ artificialis, quæ (præscindendo à Logica artificiali, quam Adamo divinitus infusam esse, communis fert sententia) ex constanti Philosophorum traditione hæc est: 1. Animadverterunt homines se aliquando casu ex solo lumine naturæ, & ex principio itidem naturali, & per se noto bonam deduxisse conclusionem. Ecce Logicam adhuc naturalem. 2. Admirabantur conclusionum suarum firmitatem ac robur; quod admirari fecit illos ulterius philosophari. 3. Notârunt igitur modos, quibus benè, & quibus malè concluderant; rejectisque modis erroneis, tenuerunt eos, quibus semper legitimè concluderunt. 4. Hos modos ad principia lumine naturæ nota examinârunt, atque ex iis ubi modos suos argumentandi deduxerant, & infallibiles invenerant, eos dixere
regu-

regulas. Ecce Logicam artificialem discursivam. 5. His regulis syllogismorum usi sunt etiam in addiscendis aliis scientiis, v. g. Physica, Animastica &c. atque ita progressi inveniunt modos definiendi, dividendi, judicandi; quos deinde rursus ad alia principia lumine naturæ nota, (v. g. *Totum est majus sua parte. Oratio explicans naturam rei, debet esse clavior re explicata.*?) expenderunt, & ex illis deduxerunt. Hinc colligis Logicam artificialem acquisitam primò fuisse per demonstrationem naturalem, quam ipsa non dirigit, nec antecedit, sed sequitur. Potuit autem Logica naturalis gignere artificialem; quia hanc saltem *virtualiter* præcontinebat, sicut præcontinet & causat arborem semen.

32. *Dico* 3. Logica est scientia purè practica. Conclusio est contra *Comptonum & Hurtt*: qui volunt Logicam esse simpliciter practicam, speculativam verò secundum quid. Item contra *Thomistas & Scotistas*, qui contendunt eam esse purè speculativam. Et denique contra *Suarez* &c. qui eam partim speculativam partim practicam asserunt. Ratio conclusionis est: Illa scientia est purè vel adæquatè practica, in qua nullus actus dirigens est assignabilis, qui non ex intrinseco tendendi modo feratur in objectum operabile modo operabili: sed nullus actus dirigens Logicæ est assignabilis, qui non tendat hoc modo in suum objectum: ergo. *Prob. min.* ex fine Logicæ. In scientia, quæ pro suo fine habet directionem trium mentis ope-

ope-

operationum, nullus actus est assignabilis, qui non tendat prædicto modo in suum objectum; sed Logica est talis scientiâ; definitur enim: scientia trium mentis operationum directiva; ergo. *Confirm. 1.* Ethica est purè practica, quia tota est in dirigendis actibus voluntatis; ergo à pari, Logica est purè practica, quia tota est in dirigendis actibus intellectûs. *Confirm. 2.* S. Thom. 1. Poster. Lect. 1. sic habet: *Logica est habitus directivus ipsius actûs rationis, & idèò videtur esse ars artium, quia in actum rationis nos dirigit.* Et 1. 2. q. 57. a. 2. & 3. artem ex Philosopho attribuit parti animæ practicæ.

33. *Objic. 1.* Quædam regulæ Logicæ habent objectum à se non dirigibile; ergo Logica non erit purè practica. *Prob. Ant.* Hæc est regula: *Propositio constare debet subiecto, prædicato, & copulâ:* sed hæc non habet objectum à se dirigibile; ergo. *Prob. min.* Habet pro objecto propositionem in genere, & propositiones omnes, & consequenter se ipsam: sed nec propositio in genere, nec propositiones omnes, nec ipsa à se est dirigibilis. Ergo. R. T. ult maj. D. min. sed propositio in genere non est dirigibilis à Logica proximè, & ut est in genere C. remotè, & quæ est in genere N. nimirum objectum Logicæ in genere est operabile in suis singularibus. *Dixi T. maj.* quia non omnes non sumitur in suppositione absoluta, sed accommoda; i. e. dirigit propositiones omnes præter se ipsam. Propterea tamen nequit dici secundum quid

quid speculativa; quia non sistit præcisè in nuda contemplatione sui objecti, sed tendit ad effectum alicujus in objecto contenti; quod sufficit ad hoc, ut actus aliquis dicatur practicus & non speculativus: cum tendere sit prædicatum positivum, quod verificatur per tendentiam ulteriorem, etiam ad unum duntaxat; sistere autem est prædicatum quasi negativum, dicens negationem omnis tendentiæ ulterioris.

34. *Obj. 2.* Scientia ex Arist. debet esse in intellectu speculativo; ergo cum Logica sit scientia, non erit practica. *R. D. ant.* Scientia speculativa debet esse in intellectu speculativo C. scientia practica. *Subd.* Debet esse in intellectu speculativo, ut speculativo N. qui speculativus est. C. *Si ais:* Arist. lib. 1. *Poster.* negat practicas scientias dicendas esse scientias; ergo Logica vel non est scientia, vel si est, non erit practica. *R. D. ant.* Negat esse scientias strictissimè tales C. minùs strictè tales. N. Hinc etiam Arist. lib. 6. *Metaphys. cap. 1.* enumerans scientias non meminit Logicæ, quia ibi enumeravit solas scientias strictissimè tales, h. e. speculativas.

35. *Obj. 3.* Logica cognoscit naturam & proprietates sui objecti; ergo non est practica. *R. 1.* Indirectè retorquendo. Ethica cognoscit naturam & proprietatem sui objecti, nempe virtutum & vitiorum; ergo nec hæc erit practica, quod tamen nullus affirmabit. *R. 2.* Directè; *D. ant.* cognoscit naturam &c. sistendo in nuda cognitione N. tendendo ad earum
praxin

praxin, hoc est, ad productionem operis C.

Inst. 1. Proprietates fluunt ex essentia; ergo Logica nequit tendere ad earum praxin. *R. D. conf.* nequit tendere ad earum praxin immediatè C. mediatè, mediante nimirum essentia N.

Inst. 2. Saltem regulæ directivæ proprietatum objecti Logicæ, quales sunt: *Definitio debet esse clarior definito. Definitio debet esse convertibilis cum definito.* Non possunt esse practicæ; ergo Logica non est purè practica. *Prob. ant.* supponunt definitionem jam factam juxta regulam priorem hanc: *Definitio debet constare genere & differentiâ.* Ergo. *R. D. ant. probat.* supponunt jam factam per se & ex fine Logicæ N. per accidens C. *si inferas:* Ergo saltem tunc hæ regulæ superfluæ sunt, quando definitio jam facta est juxta regulam priorem. *R. N. Illat. Probat.* Definitio facta juxta hanc duntaxat regulam: *Definitio debet constare &c.* est convertibilis cum definito, & clarior illo; ergo regulæ proprietatum, factâ jam definitione ab iis non directâ, essent superfluæ. *R. D. ant.* Definitio facta &c. est convertibilis cum definito & clarior illo connaturaliter tantùm C. scientificè & artificialiter N. *si reponas.* Dictæ proprietates definitionis fluunt ex essentia eodem prorsus modo, sive à regulis proprietatum dirigantur, sive non. *R. N. hoc.* Ratio negandi est, quia definitio à regulis proprietatum directâ alia omninò esset, ab illa independenter ab his regulis

gulis

pe-
er-
R.
ne-
en-
rie-
itio
on-
ra-
rob.
xta
ave
bat.
icæ
anc
itio
llat.
re-
er-
gu-
non
itio
cla-
&
tes
fus
ur,
uia
alia
re-
alis

gulis posita. Cujus ratio ulterior est, quod intellectus regulis proprietatum informatus tendat in definitionem faciendam speciali cum attentione & Conatu, exprimendi in eâ artificium ab his regulis proprietatum præscriptum; quod non facit solâ priori regulâ instructus.

Inst. 3. Logica considerat definitiones, divisiones, syllogismos jam factos; ergo non est purè practica. R. N. *ant.* Non Logica, sed Logicus hoc facit, ut, si fors errarit, aliis in actibus errorem suum possit emendare. *Si quæras*, ex cujus ergo scientiæ fine hæc consideratio fiat? R. fit ex fine notitiæ experimentalis, propter quam obtinendam instituitur à Logico.

36. *Obj. 4.* Hæc Regula: *Syllogismus bonus constat tribus terminis* non est practica; Cùm nihil faciendum præscribat; ergo. R. D. *Ant.* non est practica explicitè C. implicitè N. ut explicitè fiat practica, dic: *Syllogismus bonus debet constare tribus terminis.* *Dices.* Hæc regula: *Triangulum constat tribus angulis*, nec nec implicitè est practica, licet dici possit: *Triangulum debet constare tribus angulis.* Ergo nec prior. R. 1. N. C. Disparit est, quia Mathesis non versatur circa triangulum, & reliqua sua instrumenta, ut à se operabilia; Sed hæc supponit; quia est scientia merè speculativa. At Logica ex fine suo intrinseco est practica, ut patet ex ejus definitione. R. 2. N. *Ant.* Quamvis enim hic actus non sit practicus respectu Matheseos, est tamen practicus respectu illius artis, cujus est efficere instrumenta mathematica.

C

37. Ob.

37. *Observe hic.* Cognitio vel regula implicitè practica dignoscitur à speculativa 1. ex hoc; si scientia, cujus est cognitio, versatur circa objectum operabile. 2. Ex modo tendendi in objectum. 3. Ex fine habitûs illius, à quo elicitur cognitio, an nempe tendat ad aliquid efficiendum, nec ne?

38. *Obj. 5.* Saltem Logica, ut est scientia, erit speculativa. R. N. C. Logica ut scientia nec est practica, nec speculativa, sed ab utroque præscindit. Nam ut scientia respicit tantum præmissas, ex quibus deducta est.

39. Pro solvendis objectionibus pluribus *advertite* 1. Non tantum Cognitiones Logicæ de demonstratione, sed etiam illæ, quæ sunt de sophismate, sunt practicæ. Inprimis quidem *immediatè*, quatenus docent vitare sophismata; deinde etiam *mediatè*, sicut Cognitiones Ethicæ: Ambæ enim dum docent vitare malum, simul docent prosequi bonum; Ethicæ bonum morale & voluntatis, Logicæ bonum intellectûs & verum. 2. Logica non ideò præcisè est practica, quia simpliciter facit syllogismos & definitiones &c. Nam etiam Physica ejusmodi facit, & tamen est speculativa. Sed quia ejusmodi actus facit, & dirigit ex fine sibi intrinseco, & tanquam objectum suum, & instrumenta ad objectum suum demonstrandum; & hoc præstat Logica non tantum in materia propria, sed etiam in materia alterius scientiæ v. g. Physicæ aut Metaphysicæ &c. Ex hoc ipso solvitur paritas, quæ in hac materia adducitur de præ-

præmissis dirigentibus intellectum ad Conclusionem, quin propterea præmissæ dicantur practicae. Nam præmissæ solum dirigunt per modum motivorum, nec conclusio est Objectum præmissarum: Cognitiones autem Logicæ pro objecto habent operationes mentis, easque dirigunt ad modum regularum. 3. Ut Cognitio aliqua dicatur practica, necesse non est, ut dirigat objectum *in actu secundo*; sed sufficit, quod dirigat *in actu primo*. 4. Falluntur defendentes Logicam adæquatè speculativam, dum judicant cognitionem practicam necessariò habere pro objecto opus alterius potentiae ab intellectu. Nam contrarium manifestè patet in dictamine prudentiae, quod juxta communem practicum est, & dirigere tamen potest actum alium intellectus v. g. fidei divinae. Ergo etiam cognitio Logicæ poterit esse practica, quin se extendat ad aliam ab intellectu potentiam. Nam sicut operatio mentis subjacet prudentiae & regulis morum, ut fiat recta *moraliter*, sive honesta; sic operatio mentis subjacet regulis Logicæ, ut fiat recta *Logicè*. *Si reponas*, quod juxta Aristotelem Intellectus fiat extensione practicus. R. D. fit practicus extensione, quâ se extendit ad actum alterius potentiae, ut volunt Scotistæ. N. quâ se extendit ab actu dirigente ad dirigibilem, vel à potentia ad actum C. Deinde nescio, an sincerè satis auctoritatem Aristotelis hîc mihi obtrudas; nam plures, teste P. *Lingen*, hanc in Philosopho sententiam quæsièrunt, sed non invenerunt.